

Хроника / News

Вијек од прве утакмице гуслара у Сарајеву – Источно Сарајево данас

Зорана Гуја Дrajета

У оквиру манифестације „Дани Источног Сарајева”, коју организује Градска управа Источно Сарајево поводом Дана и славе Града, Светог Петра Дабробосанског, у Народном позоришту Источно Сарајево 12. септембра 2025. године обиљежен је значајан јубилеј – сто година од прве „утакмице” гуслара. Овај пионирски институционални догађај организован је у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца 1924. односно 1925. године, у Сарајеву. По узору на фудбалске сусрете, гусларски догађај је назван „утакмица”, што је представљало специфичну форму надметања – један од најзначајнијих организованих модела пјевања уз гусле у прошлом вијеку, уједно и производ и рефлексивна различитих друштвених процеса. Под идејним окриљем и организацијом Удружења гуслара „Гусле” из Београда, уз покровитељство Градске управе Источно Сарајево, вијек касније приређена је својеврсна реприза ове историјске гусларске манифестације, али овога пута у Источном Сарајеву. Према ријечима организатора, посебан значај лежи у чињеници да се управо недалеко од Сарајева, тачније у његовом ширем урбаном подручју, обиљежава успомена на јубилеј који треба да подсети на традицију сарајевских Срба и на Сарајево као „искру из које је плануо огањ гусала какве данас познајемо”.

Да је пјевање уз гусле један од значајних идентитетских елемената становништва овог подручја, показало је велико интересовање публике, као и чињеница да многи посјетиоци нису могли ући у препуну салу новоотвореног Народного позоришта у Источном Сарајеву, која није могла да прими све љубитеље гусала. Овај концерт, тј. „представа”, замишљен је као поновно извођење, односно репризирање утакмице, гдје је наратор, Ратко Вукчевић, у улози Милоша Црњанског, водио цијели програм читајући дијелове текста из београдског листа *Време*¹ за које је Црњански писао хронику ондашњег догађаја.²

¹ Милош Црњански, „О народу нашем, на планинама, који не познајемо. Утакмица гуслара код Алипашиног Моста”, *Време* (Београд), 14. новембар 1925, година V, бр. 1403.

² „Ми смо, на лицу места, покушали зато, да за читаоце *Времена* побележимо, као за

На сцени су се смјењивали врсни гуслари данашњице, млађе и средње генерације: Витомир Арсенић, Никола Јекнић, Миломир Требјешанин, Душан Пејић, Срђан Авдаловић, Никола Кривокапић, Веселин Дакић, Жељко Вукчевић, Александар Таушан и Максим Војводић. Оно по чему се истакао одржани јубилеј јесте одређени „шок“ по питању програма јер је публика у највећој мјери имала нека друга очекивања узевши у обзир „младост на сцени“ и актуелни репертоар у смислу различитих постфолклорних епских хроника. Истовремено, слушаоци су прихватили концепт концерта-представе, помно слушајући сваку тачку и наградивши извођаче великим аплаузима током, а посебно након извођења. Тиме је остварена одређена васпитна улога гусала и враћање на помало заборављене и недовољно пласиране „старије“ пјесме као што су: „Синови Обилића“, „Бој на Острогу“, „Лазар Мутап и Арапин“, „Бој на Лозници“, те неке од „класика“ попут „Стари Вујадин“, „Смрт мајке Југовића“, „Свети Сава и Хасан-паша“, „Сарајевски атентат“, „Бој на Косову“ и „Почетак буне против дахија“. Концерт је на тај начин добио не само умјетнички, већ и едукативни значај, јер су присутни могли да чују и имена неких од гуслара који су учествовали на ондашњој утакмици – Јаков Николић, Шћепан Зеленковић,

Душан Пејић,
слику уступио фотоархив Града
Источног Сарајева

Никола Кривокапић, слику
уступио фотоархив Града
Источног Сарајева

присутне, осећања и мисли које се буде док гуслар пева и гуди, занет прошлошћу и патњом видовитости.” (*Време*, година V, број 1403, субота, 14. новембар 1925: 5).

Милан Стојановић, Рако Брајевић, Ђорђе Мркајић, Милан Каљевић, Пуниша Брајевић, Танасије Вучић, Гаврило Вуковић и Јеврем Ушчумлић. Осим имена, казивана су мјеста и области одакле су гуслари долазили и њихова занимања (тежак, трговац, подузимач, поручник), што је допринјело сагледавању важности биографских наратива и додатном посвећивању пажње музичару-појединцу. Између тачака наратор је, прикладним цитатима из *Времена*, најављивао сваког гуслара, осврћући се и на тадашње (техничке) потешкоће одржавања таквог догађаја, понашање публике и гуслара, контекст саме утакмице, опште стање у свијету гусларства и жири, али и на љепоту крајолика у и око Сарајева, као и „стас и глас“ гуслара.

Максим Војводић, слику уступио фотоархив Града Источног Сарајева

Првобитна „утакмица“ била је реализована, с једне стране, у складу са великом заступљеношћу домаћина, српских гуслара из „сарајевске области“, те гуслара из оближњих и даљих крајева, а, с друге стране, националних, односно конфесионално „Других“ гуслара из источне и западне Херцеговине, што говори и о широј заступљености пјевања уз гусле као тадашњег заједничког, југословенског наслеђа. Иако су на „утакмици“ у Источном Сарајеву гусле приказане као дио српског културног идентитета кроз наступ признатих (српских) гуслара из Републике Српске, Црне Горе и Србије, ни сегмент (при)сјећања на ширу распрострањеност гусларске праксе није изостао, већ је искориштен за једну од најава наступа гуслара.³ Према исказима организатора, односно челника Удружења „Гусле“, у току је формирање асоцијације „Гусле“ која ће окупити удружења из Србије, Црне Горе и Републике Српске и тако

³ „Из Херцеговине дођоше: тежак Осман Лизде, муслиман из Стоца са песмом о Краљевићу Марку и Арапину... Из Љубушког је дошао да пева Иван Ковач, тежак, католик, песму о Милошу Обилићу и 300 Арапа. Из Коњица, Мешан Смајић, тежак муслиман, са песмом о Накићу Хусејинаги. Са њим је дошао и Ђорђо Мркајић, тежак, да пева о Хасан паши и Светом Сави.“ (Ibidem: 5).

Такође, садашњи градоначелник Источног Сарајева је на почетку обраћања, поздрава и ријечи добродошлице, рекао да је потребно да се гусле сачувају „као дио националног идентитета, бића и генетике и пренесу будућим генерацијама“, истичући и да оне „не пјевају ни против кога, већ да пјевају за Србе, али и за све оне остале који желе да им се радују“.

омогућити додатно умрежавање и одржавање манифестација као што је поменути јубилеј. Још један вид повезивања била је сама завршница концерта, спонтано одиграна, а то је незаобилазна „заједничка” пјесма коју је започео народни гуслар Максим Војводић уз пратњу свих учесника програма, али и многобројне публике.

Након вишеминутог аплауза и овација, и ова утакмица се завршила „неријешено”, при чему су сви изашли као побједници, као што је и 1925. године на крају догађаја рекао генерал Крста Смиљанић – „[...] разлике у војника – рече – има док битка траје, кад се сврши, сви су једнаки, сви су победиоци. Нема са гулама побеђених”.⁴ Несвакидашњим догађајем као што је обиљежавање јубилеја сто година од првог такмичења гуслара, показало се да Источно Сарајево његује традицију пјевања уз гусле као једног од битних чинилаца, прије свега етничког, али и регионалног и локалног идентитета, те да концепција манифестација попут оваквих могу дати „ново рухо” „старој” традицији и друштвено прихватљивим искорачењима и питању одрживости културног наслеђа данас.

Заједничка фотографија свих учесника програма, слику уступио
фотоархив Града Источног Сарајева

Зорана Гуја Дражета / Zorana Guja Dražeta
Музиколошки институт САНУ, Београд/ Institute of musicology SASA, Belgrade
E-mail: zoranaethno@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0392-0932>

Примљено/Received: 20. 11. 2025.
Прихваћено/Accepted: 21. 11. 2025.

⁴ *Време*, година V, број 1403, субота, 14. новембар 1925: 5.